

Úvodní slovo

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

v letošním jubilejním roce, kdy oslavíme 100 let od založení Ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním, nám chce náš zákonodárce věnovat balíček změn autorského zákona. Kdo by se cítil rozčarován, že onen balíček není ve prospěch autorů, toho by mohl utěšit seznam politických stran, z kterých návrhy přicházejí. Je to SPD, ANO a samozřejmě Piráti. Zatímco návrhy z dílny prvních dvou stran vracejí zpátky do hry v únoru zamítnutý návrh senátora Valenty, který původně předložil Senát, Piráti jsou mnohem kreativnější. Valentův návrh nás měl připravit o inkaso za šíření hudby pomocí technických zařízení ve veřejných prostorách. Zdá se, že všichni zákonodárci považují podobné návrhy za snadno získané politické body, které se před volbami do Evropského parlamentu můžou hodit.

V únoru to byl klasický zápas vládní koalice s opozicí. Valentův návrh neprošel díky hlasům hnutí ANO a ČSSD. Komunisté nás nezklamali a hlasovali pro Valentu. Bohužel totéž nemůžeme říci o pravicových stranách, komunisty označovaných jako „demokratická žumpa“. Spoléhal jsem na ně jako na zásadní ochránce soukromého vlastnictví. Co může být silněji ukotvené a veskrze moderně pravicové než osobnostní a majetkové právo duševního vlastnictví? Na důkaz, jak

je u nás vnímání autorského práva ošidné, vznikla nová Národní fronta: KSČM, SPD, Piráti, ODS, TOP 09 a STAN. Všichni jednohlasně podpořili Valentův návrh. Je to vůbec možné? Ostatně, ODS získala post předsedy Senátu a Ivo Valenta, člen senátorského klubu ODS, je velmi štědrý sponzor této strany. V KDU-ČSL se našel jeden spravedlivý – Jan Bartošek, kvůli kterému jsem ušetřil celou stranu. Proč to tak rozebírám? Obávám se, že pokud vládní koalice nebude nadále stát za svým ministrem kultury, může napodruhé tento paskvil projít. A to by bylo pro všechny umělce velmi nebezpečné. Vláda totiž vydala k návrhům nečekaně neutrální stanovisko. Jak to máme číst? Pod čarou opět uvádí jako hlavní protiargument, že návrh je v rozporu s unijním právem a mezinárodními smlouvami. Co se tedy změnilo? Je to jen politická strategie, nebo snad populistický obrat po větru s tím, že chce živnostníkům a podnikatelům něco darovat, když se na ně, ale i na nás – umělce – žene EET? To by byl špatný vzkaz. Rozdávat z cizího je jasná forma znárodnění majetku v soukromém vlastnictví. Tomu se budeme samozřejmě bránit soudní cestou. Když jsme vyhráli spor o hotelové pokoje, vyhráli bychom s pomocí boží a Soudního dvora EU pravděpodobně i ten další. Ale škoda by byla velká.

A pak tu máme zmíněnou kreativitu Pirátů. Požadují zrušení náhradních odměn. Tyto smlouvy uzavřel stát a vyhlášku o sazbách vydalo ministerstvo kultury. Pokud vím, když autorská obec v roce 1990 převzala OSA zpět do samosprávy, už pobírala náhradní odměny za magnetofony, videorekordéry, magnetofonové pásy a kazety. Je to stará věc, která má kompenzovat nahrávání pro osobní potřebu. To znamená, že umožňuje z legálně získaného zdroje vytvořit další kopie pro svou potřebu (do auta, na chatu, do telefonu atd.). Doufejme, že vláda a ministerstvo tuto dohodu obhájí. Funguje to v celé EU, kromě Británie. Ale ta odchází, i když to zatím vypadá jako čekání na Godota. Pokud by návrh prošel, přijdou autoři o peníze, ale jsem přesvědčený, že

ceny záznamových médií a přístrojů se nesníží ani o korunu. Peníze zůstanou u výrobců a obchodníků. Pak by ale mělo ze zákona zmizet kopírování pro osobní potřebu, protože jinak by nebyl autorský zákon vyvážený.

Dále požadují zrušení ohlašovací povinnosti u živých produkcí, kde autor nebo spoluautor hraje vlastní tvorbu. To nedává smysl. Pokud budu například v jazz klubu hrát svoje věci, nebude pořadatel nic hlásit, a nedostanu autorskou odměnu? Ale on stejně platí, protože má paušální smlouvu, a já si to ohlásím sám. Ukazuje to na naprostou nezalost prostředí. Mám dojem, že jim šlo spíš o nezastupované autory, ale z formulace to nevyplývá. Při každé veřejné produkci má chráněný autor právo na odměnu, a to nezávisle na způsobu hlášení nebo na osobě výkonného umělce, a dokonce nezáleží ani na faktu, zda je chráněné dílo zastupované kolektivně, nebo individuálně. Pokud není autor zastupovaný, musí se o svá práva postarat sám a OSA za jeho díla nic nevybírá! Ohlašovací povinnost je jen nástroj pro efektivnější správu autorských práv.

Zároveň žádají zrušení bezdůvodného obohacení do výše dvojnásobku, kdy uživatel s kolektivním správcem nejedná, a přesto užívá chráněná díla

zastupovaných autorů. Je to dobré ustanovení, protože zavádí předvídatelnou a celkem mírnou sankci. Bez tohoto jednoduchého opatření by se uživatel mohl chovat jako černý pasažér v tramvaji, kterému by v případě odhalení hrozilo jen to, že zaplatí cenu jízdenky. OSA by pak musel s každým takovým případem zahlcovat soudy, prokazovat užitéj repertoár a vyčíslit škodu. Byl jsem svědkem, když si pořadatel u poslanců stěžoval na terénního pracovníka OSA, který ho upozornil, že v případě černé produkce může OSA požadovat dvojnásobek. „Tak jsem radši zaplatil, ale jinak bych se na to vykašlal,“ upřesnil pořadatel.

Piráti nám chtějí znepříjemňovat život a klást překážky pro výkon kolektivní správy. Ale to je jenom začátek. Jejich cíle mají daleko větší ambice. Vytvářejí kolem sebe aureolu, že jsou skvělí odborníci na IT. Vědí, jak například dolovat bitcoiny za státní peníze, jak stahovat filmy z šifrovaných serverů nebo jak pomoci pouhých elektroměrů vyvlastnit prázdné byty. Ale také se tváří, že nejlépe rozumí autorskému právu, totiž v jejich pojetí „kopírovacímu monopolu“. Rozumí mu tak dobře, že se chtějí vrátit před rok 1791, kdy bylo autorské právo poprvé uznáno Francouzským národním shromážděním. A téhle regresi, návratu do doby před Francouzskou revolucí a doby před osvícenstvím, říkají pokrok. Na jejich stránkách jsem si přečetl, že před rokem angažovali právníka, aby přezkoumal možnost, jak vystoupit z Bernské úmluvy (mezinárodní úmluva o ochranně literárních a uměleckých děl – 1886). Naposledy o vystoupení z Bernské úmluvy jednala československá komunistická vláda v roce 1951, protože Sovětský svaz jejím signatářem nebyl. Nakonec však satelitní země RVHP zjistily, že takový krok by poškodil jejich ekonomiku, a od podobného úmyslu ustoupily. To ovšem nebyl pokus o zrušení autorského práva jako takového. Chtěly si jen založit trucsmlouvu socialistických států. Obávám se, že Piráti chtějí naopak dosavadní autorské právo úplně rozvrátit, protože jim brání

v tom, aby se mohli volně prohánět po svém bezbřehém internetovém moři. Chtějí do něj anonymně nahazovat své sítě a zdarma lovit, co se jim právě hodí. Jejich bezohlednost mi připomíná takové ty úchylné lovce, kteří jen pro svou vlastní zábavu nebo peníze dokážou vyhubit celý živočišný druh. Takovým úmyslům by se měla společnost bránit. Poslední dobou se ukazuje, že internet může sloužit ke krádežím, k organizování terorismu, k šíření dezinformací, k ovlivňování voleb po celé planetě a k hybridním válkám. Velké platformy získaly nebývale silný společenský i ekonomický vliv, ale nestarají se o krádeže chráněného obsahu ani o krádeže identity uživatelů a jejich osobních údajů. EU se konečně rozhoupala a chce internetovým gigantům přistříhnout křídla. A tak se sen Pirátů o neregulovaném internetu pomalu rozplývá jako dým z marihuany.

Když píší tyto řádky, neodbytně se mi vkrádá do hlavy fundamentální otázka, jaký má vlastně stát vztah ke svým umělcům. Je tento způsob šikování a tažení proti autorům normální? Umělci reprezentují naši národní kulturu po světě stejně dobře jako naši úspěšní vědci nebo sportovci. Napadlo mě to právě včera, když jsem shodou okolností vystoupil se svou kapelou ve Štrasburku, na koncertu věnovaném 30. výročí pádu totalitních režimů ve střední a východní Evropě. Hostitelem byl Emil Ruffer, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec, stálý představitel České republiky při Radě Evropy. V zaplněném sále jsme si užili hodné potlesku i upřímných a přátelských slov. Mezi přítomnými na koncertě bylo ohlášeno 26 velvyslanců různých států. Velvyslanec Nizozemska to nevydržel a vystříhl s námi pěkné bluesové sólo na foukačku. Byl to bezvadný a pro mě dojemný večer. Před třiceti lety bych nikdy nevěřil, že tohle bude někdy možné. A pak se vrátím domů, do úplně jiné reality. Rétorika některých členů zákonodárných sborů mi připomíná proslulý projev Milouše Jakeše na Hrádečku. Vzpomínáte? „Dostávám jednou ročně výpis těch

umělců, co dostávají nad těch sto tisíc korun. No tak řekněme pani Zagorová, je to milá holka, všechno, no ale vona už tři roky po sobě bere šest set tisíc každý rok! A další, ne šest set! Milión, dva milióny berou, Jandové a jiní... každý rok.“ Ale ne všichni umělci mají takové štěstí, aby se ocitli na podobném seznamu. Shora uvedené změny zákona by se nedotkly jen populární hudby, ale také hudby vážné, všech výkonných umělců – muzikantů, herců, ale také autorů výtvarných děl, architektů a tvůrců audiovizuálních, filmových děl. Tak tohle má být to prostředí přiměřené rovnováhy mezi ochranou tvůrců a zájmy uživatelů duševního vlastnictví? Někteří současní poslanci po nás na zasedání školské komise opravdu vážně žádali, abychom jim dodali jmenový seznam sta zastupovaných OSA s nejvyššími ročními příjmy, včetně konkrétních částek. To nás samozřejmě ani nenapadlo. Jako by se česká společnost svými otázkami o autorském právu vracela až do 18. století: proč, komu a za co vlastně mají platit? Ale bude-li to nutné, můžeme si to vyříkat pěkně od začátku.

Poslední léta jsme si vedli docela dobře, a tak bych si mohl po 25 letech těžké služby v lénu OSA odpočinout. Ale současný přístup našich zákonodárců k autorskému zákonu mi to nedovoluje. Cítím, že hodné odvedené práce je ohroženo, a můj krevní tlak jde nahoru. Nejlepší způsob, jak ho srovnat, je podle lékařů zdravá aktivita. A tak nezbyvá než se vrhnout zase do práce a nedat svou kůži lacino. Celý legislativní proces projednání „nových návrhů“ může být vzhledem k procedurálním termínům ukončen nejdříve do konce letošního roku. Pak se budeme případně bránit soudní cestou. Bude to zajímavá a nemilosrdná bitva. Piráti zajatce neberou. Rád si na ni udělám čas.

Všechny srdečně zdraví váš
Luboš Andrš

